

PRIEDAS

Reivai Lietuvoje 1992-2004

Reivo vakarėlių evoliucija Lietuvoje: tarptautinis kontekstas, jo įsiliejimas į Lietuvos naktinį gyvenimą ir procesai Lietuvoje

Ižanga

Sąvoka „reivas“ nurodo ne tik į muzikos stilių, bet ir į visą kultūrinį fenomeną. Tai toks reiškiny, kuris jungia garsą, erdvę ir kūnų judėjimą į kolektyvinę patirtį, bendruomenės kūrimąsi, ir aišku, elektroninės muzikos persmelktus ilgus, per naktį besitęsiančius vakarėlius. Tačiau tai daugiau nei vien pramoga – reivas yra socialinė forma, turinti savo estetiką, ekonominę logiką ir simbolinę reikšmę. Jis gimė XX a. devintajame–dešimtajame dešimtmečiuose kaip pagrindinė kultūra, persmelkta technologijos, nakties ir kolektyvinės euforijos, plitusi sandėliuose, fabrikuose, laukuose ar kitose neinstitucionalizuotose erdvėse. Muzikos žurnalistas ir rašytojas Simon Reynolds jį apibūdino kaip „utopinių svajonių karkasą“, kuriame ritmas, garsas ir šviesa transformuodavo laiką bei architektūrą į naują socialinį pasaulį. Jo teigimu, reivas buvo paskutinė masiškai išplitusi jaunimo subkultūra, turėjusi aiškų muzikinį ir ideologinį branduolį.

„Reivas“ (*rave*) yra žodis, atėjęs iš anglų kalbos, kuriame slypi senesnės reikšmės – nuo viduramžių laikų jis nusakė ekstazę, įniršį ar apsėdimą. XX a. pabaigoje šis terminas tapo sinonimu nelegaliems šokių vakarėliams, siūlantiems pabėgimą iš kasdienybės, o kiek anksčiau - jis reiškė pasiutusius džiazų šokius. Lietuvoje šis žodis 1990-aisiais įgijo ypatingą atspalvį: jis kvepėjo Vakaraais, kontrabanda, laisvės pažadu. Todėl reivas čia nebuvo tik jaunimo subkultūra – tai buvo pirmasis jaunimo ir paauglių eksperimentas su nepriklausomybe, laisvės repeticija, kuri vyko ne parlamente, o šokių aikštelėje.

Lietuvoje reivo kultūra ėmė rasti po 1990 m., šalies nepriklausomybės atkūrimo laikotarpiu. Tai buvo laikas, kai atsidarė sienos ir kultūrinės idėjos galėjo judėti be sovietinės cenzūros. Muzika į Lietuvą patekdavo įvairiais keliais – per kasetes, perrašytus vinilus, keliaujančius didžėjus ar radijo laidas. Ji ne tik užpildė tuometinį kultūrinį vakuumą, bet ir tapo naujos, atviros tapatybės kūrimo įrankiu.

Tekste pasakojimai apie Lietuvos 1992-2004 reivo istoriją daugiausiai yra paremti kol kas nepublikuotais interviu su to meto didžėjais ir kitais reikšmingais lauko veikėjais.

Apie Vilniaus sceną ir apskritai apie ankstyvojo reivo ištakas rėmėmės pokalbiais su Viliu DžR (Viliu Vilučiu), Erik Orange (Eriku Sadausku), Linu Ramanausku, Intro klubo įkūrėju Vėgu Šimbeliu, Saulium Makauliumi (Gravity), Eugenijumi Sabaliausku (Augiu), Nerijumi Damaškinu

(minimal.it), Tautvydu Strazdu, Gediminu Ušacku, Linu Gružinsku (L Sonix), Benoit Vanderhagen (DJ BU), Sotera (Sotera Vanderhagen), Ana Maslenikova (DJ A), Aurimu Šabasevičiumi (Šapka, DS Assasid), Tomu Survila (Tomu Boo), Sigitu Grybu (DJ Sigitu Saga), Vidmantu Čepkausku (Vidis), Tomu Sinoniu (DJ Tomas Teex), Aleksejum Terentjevu ir kitais – atskleidžiant pirmųjų vakarėlių, klubų (Eldorado, Ultra, Gravity, Intro, Vault, Loftas), radijo laidų (MIX, Ultra Vires) ir renginių serijų (renginiai kuriuos organizavo “London” klube Groove Boys, Elektrodienos (ŠMC), Boogaloo, Discomafia kolektyvo organizuojami vakarėliai) istoriją, technologijų (juostinių magnetofonų, patefonų, kasečių) įtaką, stilių (acid, techno, house, hardcore, drum'n'bass, minimal) raidą bei socialinį ir kultūrinį kontekstą.

Tekstui apie Kauno sceną pasitarnavo pokalbiai su Saulė Pauplyte-Markevičiene, Povilu Paupliu, Linu Ramanausku, Nidu Kiuberiu, Kęstučiu Markevičium, Aurimu Šabasevičiumi (Šapka) – aptartos tokios vietos kaip „Antis“, „Pakalnė“, „Trestas“, „Bomba“ muzikos įrašų parduotuvė, fanzino „Nervas“ reikšmė, miesto specifinę atmosferą, ryšius su Klaipėda, Vilniumi ir Šiauliais. Apie Technoline renginį papasakojo kolekcininkas DJ b\$K (Darius Ganusauskas).

Klaipėdos scenos istorija paremta pokalbiais su Ana Maslenikova, Henriku Žižiu, Matu Petriku, Eugenijum Konstantinovu (DJ Geniu), DJ Saga – atskleidžiant pirmųjų house party, Priekplaukos, techno renginių (Technobit) istoriją, ryšius su Latvija ir Vokietija, OES (One Ear Stereo) DJ kolektyvo susiformavimo bei unikalią miesto identiteto dešimto dešimtmečio viduryje susiformavimą elektroninės muzikos kontekste.

Rašant Šiaulių istoriją kalbėtasi su Max'o įkūrėju, muzikos atlikėju ir diskžokėjumi Laimontu Diniu, taip pat didžėjais Šeškum V (Vaidu Zigmantu), Vidžiu (Vidmantu Čepkausku), DJ Porky (Renatu Porakiu) ir DJ d9vyni (Rimvydu Bartkum), Šiaulių dailės galerijos anuometiniu vadovu Virginijum Kinčinaičiu. Rašant Panevėžio istoriją, kalbėta su DJ Metru (Aurimu Pukevičium), DJ Snickeriu (Nerijum Kalinausku), DJ Mindosy (Mindaugu Skersiu), DJ SEniu (Valdemaru Liudvinavičium), Mr Mankiu (Dainium Brazdžioniu), DJ Saga (Sigitu Grybu). Marijampolės istorija rašyta remiantis pokalbiais su marijampoliečiais DJ Liolicu (Gediminu Jurgučiu) ir DJ Bolicu (Mindaugu Brusoku). Tekstas apie festivalius atvirame ore gimė kalbantis su Sodybos Raudonėlėje, kurioje vykdavo Šopkinės, savininku Vytautu Rakausku, Šopkinių muzikinės dalies organizatorium Daimon, Tundros pagrindiniu organizatorium kujuga (Aivaru Ustinavičium), Telekinesis organizatorium DJ Divos (Simonu Bartkum) ir Shamabalos bei Yagos rengėju Antonu Shoom (Antonu Tarejevu).

1. Reivo atvykimas į Lietuvą

Elektroninės muzikos – house ir techno – atėjimas į Lietuvą buvo tiesiogiai susijęs su keliais pagrindiniais kanalais: užsienio didžėjų vizitais, importuotais įrašais ir pirmosiomis specializuotomis

vietomis. Jau 1991–1992 m. Vilniuje ir Klaipėdoje vyko vakarėliai su užsienio svečiais. Vienas ryškiausių ankstyvųjų įvykių – 1992 m. „House Party“ Martyno Tylos vadovaujame „Dainavos“ restorane Vilniuje, kur Dovydo Bluvšteino (Zona Records) kvietimu grojo olandai DJ Ratski ir DJ Rocket Martin. Tais pačiais metais Andrius Mamontovas su JAV lietuviu Jonu Dainium Beržanskiu netoli Detroito įrašė kūrinių „Dancebergis“ – pirmąją lietuviškos techno muzikos įrašą, simboliškai susiejusį Detroito techno lopšį su ką tik nepriklausomybę atgavusia Lietuva.

Nuo 1993 m. ėmė formuotis pirmosios nuolatinės erdvės. „Eldorado“ Vilniuje, įkurtas Arvydo Mikniaus ir Arūno X, buvo pirmasis vakarietiško tipo naktinis klubas, kuriame grojo DJ Teex, DJ Kesha ir kiti. Kiek vėliau atsirado „Ultra“ – klubas, kuris specializavosi techno muzikoje.

1995 m. į Lietuvą atvyko Benoit Vanderhagen (BIJ) iš Prancūzijos, kuris grojo su savo atsivežtu plokštelių grotuvu Klaipėdoje, kareivinių sporto salėje, DJ Sagos suorganizuotame vakarėlyje. Tuo pat metu įvyko Prancūzų instituto ir prancūzų kultūros atašė Corinne Micaelli organizuoti Fête de la Musique festivaliai, subūrę įvairių stilių atlikėjus ir publikas.

Vietos infrastruktūra buvo minimali: DJ'ai dažnai grojo naudodami sovietinės gamybos „Radiotechnika“ arba „Arija“ patefonus, modifikuotus dėl pitch kontrolės. Profesionalios įrangos importas buvo brangus ir ribotas, todėl muzikos šaltiniais tapdavo kelionės į Lenkiją, Latviją ar Vokietiją, taip pat kasetės ir vinilai, siunčiami per pažįstamus.

Lietuvos miestuose buvo įsikūrusios kelios mažos įrašų parduotuvės, pavyzdžiui „Bomba records“, liaudyje dar vadinamos „Bombiakais“, kuri tapo vos ne kultinėmis susitikimų ir muzikos taškais/vietomis mieste, praktiškai neformaliomis muzikos bibliotekomis. Plokštelės daugiausiai buvo platinamos iš rankų į rankas, taip pat galima buvo užsisakyti ir per „Bombą“

Publikos reakcija į elektroninę muziką buvo mišri – nuo euforijos iki nesupratimo, ypač kai skambėdavo griežtesnės formos kaip *hardcore* ar *gabber*. Vis dėlto, 1990-ųjų viduryje susiformavo pirmoji nuosekli reiverių bendruomenė, pradėjusi jungtis ne tik renginiuose, bet ir per radijo laidas bei žinūs.

4. Sklaida Lietuvoje 1992–2004

Ankstyvoji elektroninės muzikos sklaida Lietuvoje vyko keliais sluoksniais: legalia prekyba, nelegaliais kopijavimo tinklais ir žiniasklaidos kanalais.

Įrašai

„Koja Records“, „BOMBA“ dukterinė įmonė buvo įsteigta 1995 m., tai buvo pirmoji Lietuvos įmonė, specializavusi šokių muzikoje. Ji leido tiek lietuvių kūrinius, tiek licencinius užsienio atlikėjų

albumus. Kitos leidyklos – „M.E.G.A. Records“, JAM records ir kt. – taip pat prisidėjo prie įrašų platinimo. Tačiau didelę dalį scenos maitino piratiniai kanalai: kasetės ir kompaktiniai diskai, pardavinėjami turguose ir kioskuose, perrašinėjami tokiose vietose kaip „Zarrazas“ įrašų parduotuvė Vilniuje.

Zarrazas

Jonas Bagdžiūnas (1959–2024) pradėjo perrašymo veiklą Sąjūdžio metais. 10 dešimtmetyje, kai Lietuvą pasiekė „brandų“ kultūra, jis pradėjo piratinį projektą iš pašaknų – „nušvilpė“ to meto undergroundinio rusiško laikraščio „Zarrazas“ pavadinimą ir logotipą ir tapo žinomas kaip Jonas Zarrazas. Veikusi keletą vietų (Tilto g., Vokiečių g., Pylimo g.), Zarrazos įrašų parduotuvė buvo itin svarbi to meto ne tik Vilniaus, bet ir visos Lietuvos subkultūroms. Nors pats Jonas Zarrazas save labiau tapatino su roko ir metalo muzika, elektroninės muzikos gerbėjai pas jį galėjo rasti įvairiausių žanrų aktualios Vakarų elektroninės muzikos. Įdomu, kad pats Jonas Zarrazas muzikinius įrašus bent iš pradžių gaudavo per Rusiją, kas rodo vingiuotus tuometinės muzikos sklaidos kelius.

Radijas ir televizija

Radijo laidos buvo esminis sklaidos kanalas: „Dūžiai“ (vedė DJ Saga, 1995–1996 m., Lietuvos radijo *Trečioji programa*), „Miksas“ („Radiocentras“), „Vargo vakariene“ bei „Indie ir trance muzika“ („Ultra Vires“), „Koks Nors Kelias“ (Kauno fonas), „Karštis“. Panašiu metu „Ultra Vires“ nusprendė sukurti lokalius radijus, kaip pavyzdžiui Panevėžiui skirtą Nevėžio radiją, per kuriuos taip pat skambėjo elektroninė šokių muzika. Per radiją skambėdavo ir didžėjų mikšai, ir naujausios užsienio įrašų naujienos. Televizija, ypač MTV Europe ir LTV „Tangomanija“, taip pat prisidėjo prie muzikinio skonio formavimo.

Zinai ir portalai

Spausdinti leidiniai kaip „Bomba Records“ leistas žurnalas „Auis“ arba nepriklausomas žurnalas „Ore“, taip pat savilaidos zinai, buvo svarbūs informacijos šaltiniai, ypač eroje iki interneto. 2000 m. pradžioje atsiradus pirmosioms interneto platformoms ir forumams (pvz., bendraminčių Jono Oškinio, Martyno Savickio, Mindaugo Diglio ir kitų įkurtas **ore.lt**) tapo pagrindine bendruomenės erdve. **Ore.lt** gimęs iš žinių, tokie kaip „KNK“, „Nervas“ ir daug kitų, formavo ir būrė subkultūrinės bendruomenės aplink save.

„Ore“ istorija

„Ore“ gimė 1998-ųjų pavasarį Vilniaus gatvėje, kur du Ramygalos miestelio išeiviai – Mindaugas Diglys-Volosas ir Mindaugas Morkūnas-Cukrus – pradėjo ieškoti alternatyvos tuo metu jaunimui siūlomai spaudai. Idėja nebuvo vien spontaniškas entuziazmas – popierinės „Ore“ versijos atsiradimą

paskatino ir Diglio-Voloso diplominis darbas, kuriame buvo numatyta sukurti alternatyvų muzikinį žurnalą.

Nuo pat pradžių „Ore“ jungė Kauno ir Vilniaus scenas: prie projekto prisijungė Jonas Oškinis ir Martynas Savickis, kūrė elektroninį „Ore“ variantą Ore.lt, bei Šarūnas Karalius (DJ Karalius). 1998-ųjų pavasarį pasirodė pirmasis popierinis numeris, nors jo tiražas buvo nedidelis ir platinimas neįsitvirtino.

1999 m. rudenį redakciją papildė Julius Baliutavičius, leidinys buvo slapta maketuojamas Spaudos rūmuose „Valstiečių laikraščio“ redakcijoje, o pristatytas klube „Kablys“. Tai pažymėjo naują „Ore“ fazę, kurioje leidinį lydėjo vakarėliai, bendruomeniškumas ir kultūriniai mainai. Popierinės redakcijos mistinė figūra buvo „redaktorė“ Inga Sūraitė – išgalvotas vardas, kuriuo pasikeisdami naudojosi Baliutavičius ir Oškinis (panašiai kaip „Gravity“ naujienlaiškio „Goda“, po kuriuo slėpėsi reklamos specialistas Daumantas Kairys). Straipsnius rašė įvairūs autoriai, tarp jų – Tomas Ramanauskas, vėliau tapęs „Ore.lt“ literatūrinės dalies redaktoriumi.

Iki 2003-ųjų „Ore“ dar išleido kelis popierinius numerius (tiražas siekė apie 6000 egzempliorių), tačiau galiausiai persikėlė į virtualią erdvę. Interneto svetainė Ore.lt tapo vienu pirmųjų nepriklausomų kultūros portalų Lietuvoje – čia radosi forumai, recenzijos, interviu, audiovizualinė medžiaga ir diskusijos, jungusios muziką, kultūrą bei populiariąją teoriją.

Ore.lt svetainė ir forumas

Ore.lt renginius darydavo tiek Kaune (su DJ Karalium), bei gerokai masyvesnius Vilniuje (su Sauliumi Makaulium (Saulium Imbrasu). Labai svarbūs melomanams ir vakarėlių lankytojams buvo Ore.lt forumai – iš esmės tai buvo tų laikų socialinė medija, kurioje po slapyvardžiais veikė, rašė ir polemizavo daug to meto veikėjų. Taip pat buvo renkami gana įtakingi Ore.lt „metų geriausieji“. Buvo pristatyta tiems laikams inovatyvi paslauga – Ore Grotuvas bei OreCast – dabartinių muzikos sklaidos platformų šaukliai. Svetainė Ore.lt gyvuoja iki šiol.

P2P, CD-R, streaming audio

2000–2003 m. atsirado galimybė atsisiųsti muziką per „Napster“, „Soulseek“, „Kazaa“ ir kitas failų dalijomosi programas. Streaming audio atsiradimas taip pat leido klausytis live transliacijų bei radijo laidų iš viso pasaulio. Tai leido Lietuvos ir viso pasaulio DJ'ams gauti naujausią medžiagą praktiškai realiu laiku, palyginti su tuo dešimtmečiu, kuris buvo prieš tai - atotrūkio nebeliko. Paradoksaliai, būtent internetinis failų dalijamasis, o ne teisėsauga nutraukė iki tol itin aktyvią piratinių kasečių ir kompaktinių diskų sklaidą.

5. Didmiesčių reivo scena 1990-aisiais

Klaipėda

Uostamiestis buvo panašiai dinamiškas kaip visi pasaulio uostai - tapo vartais į Vakarų – jūra ir įvairiausių nelegalių krovinių srautai leido gauti įrašų bei įrangos anksčiau nei kitur ir aišku, nelegaliai platinti įrašus. Čia 1992 m. Henriko Žižio ir jo draugų organizuojami vyko tokie renginiai kaip “Action Techno Beat 1” ir “Action Techno Beat 2”, taip pat ankstyvieji didžėjų ir grupės EXEM pasirodymai legendiniame meno ir muzikos klube „Senoji Prieplauka“ (nuo 1994 m.), taip pat legendinis olandų DJ DNA, DJ En-Bo-Kho ir DJ Bass pasirodymas 1994 m, kuris vėliau išsivystė į Klaipėdiečių keliones į Utrechtą ir tt. Klaipėdoje prasidėjo ir DJ Sagos karjera, kur jis studijavo renginių organizavimą ir pradėjo organizuoti vakarėlius tiek su Prieplauka, tiek savarankiškai. Čia susikūrė didžėjų kolektyvas “One Ear Stereo (DJ A (Ana Maslenikova), DJ Denez ir Dj Genys (Eugenijus Konstantinovas), ypatingas ir tuo, kad jo narė Ana Maslenikova iki pat XXI a. Buvo bene vienintelė didžėja moteris visoje Lietuvoje. Kita dešimtojo dešimtmečio elektroninei muzikai svarbi figūra Lietuvoje Sati taip pat yra kilusi iš Klaipėdos ir čia pradėjo savo karjerą.

Kaunas

Kaune labai lėtai formavosi maža bet gan stipri elektroninės muzikos scena: ankstyvieji prisigrojimai “Tresto” diskotekoje (sekmadieniais), vėliau “Gesta” diskotekoje, taip pat vėliau reti bet pastovūs elektroninės muzikos vakarėliai klube „Antis“, renginiai Laisvės alėjoje, tarp jų 1996 m. “Dūžių” fan klubo suvažiavimo reivas “Strokes Temple 2”, organizuotas Dj Sigitos Sagos ir Kauno “Dūžių” fan klubo atstovo Kauno technikos bibliotekoje. 1997-aisiais imti periodiškai organizuoti reivai tiek melomanų klubo RyRalis “Pakalnėje”, tiek “Partyzanai” kolektyvo. Šiais metais įvyko Renatos Urbanavičiūtės ir Klaudio Mačernio (muzikos klubas “Džiunglės”) Rotušės aikštėje, Laisvės alėjoje ir Vilniaus gatvėje organizuotas renginys “Technoline”, kuriame grojo Baltijos šalių didžėjai ir kurio įrašai buvo išleisti kaip “Technoline” kasetė. Antrasis Technoline renginys 1998 m. vyko traukinyje Vilnius-Klaipėda, trečiasis, tais pačiais metais - lėktuve Karnėlava-Palanga ir Palangos oro uoste.

Svarbi buvo Kauno menininkų, skvoterių, emigrantų (ypač į JK ir JAV) įtaka per vykdomą undergroundinės kultūros importą (buvo net Kauną vadinančių Lietuvos Detroitu). Galima teigt, kad Kauno reivo subkultūra buvo mažesnė ir sofistikutesnė, kuri būrėsi aplink “dailioškę” (dailės akademiją) ir indie muziką klausančio jaunimo, vakarėliai vyko privačiuose namuose, kavinėse ir neturėjo tokio paplitimo kaip Vilniuje ir Klaipėdoje.

Vilnius

Vilniaus ankstyvoji reivo ar, tiksliau sakyt - elektroninės muzikos / šokių muzikos scena užaugo iš kultūros namų diskotekų, veikusių dar sovietmečiu. Aštuntajame ir devintajame bei dešimto

dešimtmečio pradžioje čia veikė „Ramunė“ – Buitinio aptarnavimo darbuotojų kultūros namai (Savanorių pr., prie dabartinio „Hyper Rimi“), Kablys (Geležinkeliečių kultūros rūmai, Kauno g. 5), Statybininkų rūmai (Algirdo/Vytenio g. sankryža), studentų klubai „Bičiuliai“ (prie Pedagoginio instituto), „Amicus“ ir „Gaudeamus“ (Saulėtekio). Tai buvo diskotekos, kurios baigdavosi iki 23 ar 24 val. – jose vyko ir konfliktai tarp skirtingų jaunimo grupuočių.

„Ramunėje“ dirbęs garso inžinierius Edis Ginetas pats įsirengė garso sistemą ir vakarais transformuodavo salę į diskoteką. Jis grodavo iš juostinių magnetofonų, tarp kūrinių įterpdamas kalbas ar specialius efektus. Netrukus Edis ir pakviestas visai jaunas Tomas Teex Sinonis (DJ Tomas Teex) pradėjo eksperimentuoti su miksavimu: naudodami magnetofonus su reguliuojamu greičiu, tiesiog skaičiuodavo BPM'us chronometru ir derindavo juostas rankiniu būdu. Tai greičiausiai buvo pirmoji Vilniaus DJ mokykla.

Apie 1988–1989 m. Vilniuje atsirado pirmieji klubai, veikę visą naktį. Kalnų parke veikė klubas „Meška“ (tikslėnų datų nėra). Lietuvos viešbutyje, veikė „Jet Set“, garsėjęs kartais ir su kriminaliniu pasauliu flirtuojančia publika. Už Sporto rūmų (Rinktinės g. 1) atsiradė vieta pavadinimu „Baltieji rūmai“, veikdavę iki penkių ryto. Tai buvo pirmosios vietos, perėmusios vakarietišką naktinio klubo logiką.

1991 m. įvyko pirmasis nelegalus vakarėlis Žurnalistų namų kavinėje (dab. „Talutti“, Jogailos g. 4). Jį organizavo Vytautas Ratkevičius. Įėjimas buvo mokamas, apskaita – nelegali, dekoracijos ir šviesos atsivežtos iš teatro. Muzika leista iš juostinio magnetofono ORBITA. Vienas iš padėjėjų DJ Tomas Teex tris valandas leido muziką, kol organizatoriai tvarkė kitus reikalus – taip gimė pirmas DJ pasirodymas Vilniuje.

Svarbus lūžis buvo 1991 m. sausis, kai kolaborantai perėmė Lietuvos televiziją ir pusę metų retransliavo MTV. Per šį kanalą Vilniaus jaunimas pirmą kartą pamatė Aphex Twin, LFO, The Shamen, Leftfield, KLF, Scooter, 2 Unlimited klipus. Įrašai buvo masiškai perrašinėjami į kasetes ir videotapes, formuodami pirmuosius reiverių skonių.

Nuo 1992 m. pradėjo veikti „Dainavos“ restoranas (Savanorių pr. 65), kurio savininkas buvo žinomo Lietuvoje pramogų ir klubų vadybininko Martyno Tylos tėvas. Čia įvyko pirmasis Lietuvos istorijoje tikras „house party“, kuomet Dovydo Bluvšteino atvežti techni DJ Ratski ir Rocket Martin grojo iš plokštelių, o vėliau pats Martynas Tyla atidarė klubą „Indigo“. Apie 1993–1994 m.

Sostinėje susitelkė didžiausias palyginus neilgai, bet labai užtikrintai veikusių reivui artimų klubų ir vakarėlių organizatorių tinklas: „Eldorado“ (nuo 1993 m.), „Boogaloo“ (nuo 1994 m.) „Ultra“ (nuo 1994 m.), „Extra“ (1995), „Nasa“ (1995), MAX (1996), „Outpost“ (nuo 1995 m.) „Bočiai“ – pirmųjų

užsienio DJ pasirodymų vieta, „Intro“ (2000 m.), „Gravity“ (2001 m.). Vilniaus scena jungė tiek oficialius klubus, tiek pusiau nelegalius reivus – pvz., taip vadinamą Madžiūnų „klubą“ „Hesperus“ Trakų rajone (1996 m.), net vadintą „Lietuvos Berghain’u“,

„Eldorado“ buvo pirmasis beveik vakarietiško tipo naktinis klubas, įsikūręs Vilniaus Sporto Rūmų antro aukšto foje, kurio publika buvo gana mišri ir labai jauna: reiveriai, reperiai, atsitiktiniai paaugliai *neformalai*. Muzika ten skambėjo nuo „Technohead“ iki „Underworld“ ar „Moby“ – tai buvo pirma vieta, kur Vilnius susipažino su gyva DJ kultūra. Ketvirtadieniais ten vykdavo ir moksleivių diskotekos, kuri rinkdavosi ir riedlentininkai ir riedutininkai.

1994 m. Vilniuje rudenį prasidėjo „Boogaloo“ vakarėliai. Juos pradėjo vokiečių Christian Weisbrodt (kuris buvo antras AIESEC Lietuva istorijoje atvykęs užsienietis atlikti praktiką į Lietuvą) kartu su Tomu Survila. Šie vakarėliai labiau linko labiau į soulful, funk ir electronic boogie muziką, daugiausiai vykdavo Technikos bibliotekos kavinės rūsiuose, taip pat vyko ir daugelyje kitų vietų.

Justiniškėse, buvusiam „Žuvėdros“ pastate, 1995 m. atsidarė klubas „Extra“, kurį atidarė Vokietijoje dirbusi au-pair ir į šokių muzikos klubus įsimylėjusi Raimonda Klimašauskaitė ir vokiečių Joachim Schaub, kuris vadovavo Vilniuje kanceliarijos įmonei. Grojo DJ Andry, DJ ir taip klubas „Extra“ tapo savotišku techno epicentru. Vakareliai vyko ne tik klubuose bet ir atsitiktinėse vietose - „Bočių“ kavinės/baro rūsiuose apie 1996 m. pirmą kartą pasirodė vokiečiai DJ’ai – šokas tiems, kad pirmą sykį gyvai matė, kai techno muzika grojama plokštelėmis.

Tuo pat metu užmiestyje kilo Madžiūnų fenomenas – „Electronic Geyzer“ (Edgaro Babanovo) ir DJ Sagos įkurtas „klubas“ Hesperus (1996 m.). Vienas įdomiausių reišikinių visoje šokių muzikos istorijoje - kuomet buvusio kolūkio pastatuose buvo pristatytas trijų salių ir kelių aukštų klubas su tapyba ant sienų.

Iš Jeruzalės mokyklos diskotekų susiformavęs „Groove Boys“ kolektyvas (Tadas Rūgštis, Erikas Orange, Vilius DxR) Žygimantų g. Žygimantų g. 18 kavinėje rengė „Groove Boys“ kolektyvu pasivadinusius vakarelius, kuriuose varžėsi house ir techno.

1997–2000 m. scena darėsi vis labiau ir labiau tarptautinė. Prancūzo DJ BIJ (Benoit Vanderhagen) ir jo vėliau išpluotelėtt ryšiai su „Fête de la Musique“ festivaliu ir kultūros atašė Corinne Micaeli atvedė į Vilnių Scratch Massive ir Olivier Le Castor, o jau dar vėliau ŠMC ir „Gravity“ salėse pasirodė Monolake, Mouse on Mars, taip pat jau 2004 m. vyko masyvus elektroninės ir eksperimentinės muzikos festivalis „Elektrodienos“. „Goodwillpeople“ kolektyvas ėmė organizuoti įvairius vakarelius skirtingose Vilniaus vietose - nuo kavinės prie Sereikiškių parko iki galerijos „ARKA“. Taip pat atsirado „Arbatos mėgėjų klubas“ bei „Discomafia“ kurie taip pat organizuodavo vakarelius įvairiose

vietose - nuo klubo "Londonas" Gedimino prospekte iki vakarėlių viešbučių "Lietuva" ar "Crown Plaza" sky baruose.

Klubai „Intro“ ir „Gravity“ atvėrė duris europinio lygio line-up'ams – pirmą kartą Lietuvoje publika turėjo galimybę patirti, ką reiškia vakarėlis, organizuotas pagal Vakarų standartus: nuo šviesų dizaino iki vizualų. „Gravity“ „Elektrodienos“ trukdavo tris naktis iš eilės – tai buvo lūžio momentas, kai Vilnius pagaliau prisijungė prie tarptautinės elektroninės muzikos geografijos. Dj'ų kolektyvas "Sniego seniai" grojo visur - nuo Dj Tomas Teex bandomo atidaryt klubo senamiestyje "Outpost" iki JetSet klubo viešbutyje "Lietuva", o jau vėliau - techno klube Žygimantų gatvėje - bendradarbiaujant su Men's Factory klubu kas antrą savaitgalį vykdavo rimti techno vakarėliai, kur susitikdavo queer bendruomenė ir rimti "tūsovščikai".

Svarbi scena buvo ir vadinamasis tikras „underground“ tinklas – pvz. Techstylism renginiai (Pagalvė, Daimonas, Androidas), vykę nuo Saulėtekio koridorių iki ŠMC rūsių, , pirmieji NSG (Nepriklausomų Stebėtojų Grupės) vakarėliai. Ten formavosi bendruomenės – nuo queer draugiškos aplinkos iki menininkų ratų, kur muzika tapo savotiškais socialiniu klėjais, kur susitikdavo įvairūs socialiniai ir tautiniai sluoksniai.

6. Reivai mažesniuose miestuose

Panevėžys

Kaip ir daugelyje Lietuvos miestų, reivų ištakas Panevėžyje galima atsekti apie 1994 m. Maždaug šiuo metu prasidėjo pirmieji vakarėliai Panevėžio Kultūros rūmuose "Ekranas", kur grojo DJ Gerius (Giedrius Jasikevičius), DJ Metras (Aurimas Pukevičius) ir Donatas Rūkas. Čia buvo grotas juostomis ir kol kas nemiksuojant, o tiesiog suvedant kūrinius. Apie 1996 m. Kultūros rūmuose buvo įkurtas privatus klubas Beisaidas (savininkas Audrius Rudys), pratęsęs reivo vakarėlius pasitelkiant geresnės kokybės garso aparatūrą ir apšvietimą .

Panašiu metu vietų, kuriose grotas reivas ėmė daugėti - atsiradė įvairiai muzikai skirtas klubas "Krezo, kuriame vietos atsirasdavo ir reiveriams. Su labiau gurmaniška elektronine muzika siejosi tatuiruočių meistro Tomo Tattoo įkurta kavinė Trabi, tačiau, kadangi erdvė buvo nedidelė, pradėta ieškoti galimybių didesnio masto vakarėliams. Apie 1996 m. tokia vieta tapo vadinamoji Želkė (Panevėžio Geležinkeliečių kultūros rūmai), kurioje DJ Metras, DJ Kasper (Andrius Kasperavičius, vėlesnis slapyvardis - Andrius Rio) ir DJ Snicker (Nerijus Kalinauskas) pradėjo rengti didžėjų čempionatus, per kuriuos atsivėrė keliai naujiems didžėjams, tarp jų - DJ Mindosy (Mindaugas Skersys), DJ SENiui (Valdemaras Liudvinavičius), DJ Plato (Ramūnas Alenčikas) - pastarasis vėliau Panevėžyje pradėjo organizuoti uždarus *techno* vakarėlius įvairiose slaptose vietose. Želkėje šokių aikštelę reiveriai

dalinosi su reperiais, o *rožiniai* pažymėjimai su nuotrauka simbolizavo uždara bendruomenę ir saugoją nuo *forsų* apsilankymo klube.

1996 m. DJ Snicker, DJ Casper ir DJ Mars (Martynas Lukauskas) įkūrė *house* muzikos grupę - S&MC (vėliau pavadinimas pakeistas į B3), pirmasis jų įrašas "JUMP" Radiocentro TOP 20 užėmė penkioliką vietą. Vėliau grupė išleido sėkmingą kūrinį "Leisk jausti", kuris pateko į Koja Records šokių muzikos rinkinį "Neliūdėk 3" (1997 m.). Prie sėkmingo sandorio su kultine leidybos kompanija stipriai prisidėjo vadybininkas DJ Metras.

Reikšmingą rolę Panevėžyje nuo 1996 m. turėjo Nevėžio radijas - regioninis radijas, įkurtas Ultra Vires. Jo įkūrėjai buvo Audrius Rudys, Rolandas Meiliūnas ir muzikinės programos redaktorius DJ Metras. Radijas ne tik suteikė platformą elektroninei šokių muzikai groti, bet ir nemokamai reklamavo vakarėlius. 1998 m. radiją įsigijo Leono Somovo tėvas, Leonas Somovas jame gavo studiją, o Manfredas Bajelis tapo muzikiniu redaktorium. Taip jau vėliau žvaigždėmis tapę didžėjai pradėjo savo kūrybinį kelią Panevėžio mieste.

Panevėžio miesto reivo scenai visuomet buvo svarbus DJ Saga - nors reivo vakarėlius pradėjo rengti Klaipėdoje, jis gimė ir užaugo Panevėžyje. Daugelio Panevėžio reiverių pirmosios reivų patirtys vyko DJ Sagos rengtuose Strokes Temple vakarėliuose kituose Lietuvos miestuose, tačiau į Panevėžį grįžo ir pats Saga. 1998 m. jis pradėjo rengti didžėjų festivalius „Garso“ kino teatre, tais pačiais metais čia įvyko pirmasis Lietuvos „Techno Valentino“, sulaukęs tūkstantinės minios. Ši sėkmė paliko įspūdį pastato savininkams, todėl po remonto 2000 m. greta kino salės atidarytas klubas, pirmaisiais metais veikęs kasdien, kiekvieną savaitės vakarą skiriant skirtingai tematikai. DJ Saga su Rimu Šapausku čia atvykdavo kiekvieną penktadienį; prieš pasirodymus DJ Saga vedavo mokomuosius užsiėmimus vietos didžėjams.

Pirmaisiais XXI a. metais miesto scena pasidalino keliomis kryptimis: įvairiose slaptose vietose, *underground* sceną industrinėse erdvėse ėmė globoti „Vinyl Sounds Good“ įkūrę DJ Endis (dab. Mario Moretti) ir DJ Shima, o stipriai augančią klubinę sceną su *progressive* ir *house* kultūra palaikė „Jungtiniai DJ Emiratai“ (DJ Mindosy ir DJ Casper) ir jaunosios kartos atstovai „Flaxen Beats“ (Andrius Roze, Irmantas Matilionis ir Karolis Labanauskas).

DJ Endžio (Andrejus Kurkinas, vėliau - Mario Moretti) ir DJ Shimos (Justinas Šimavičius) įkurtas „Vinylsoundsgood“ buvo plokštelių entuziastų ir renginių organizatorių kolektyvas, kuris vakarėlius Panevėžyje rengdavo nuo apleistų areštinių ir rajonų kavinių iki kino teatro „Garsas“ arba naktinio klubo „Egivela“. Šiuose vakarėliuose grodavo ne tik panevėžiečiai, bet ir pakviesti svečiai iš kitų Lietuvos miestų ar kaimyninių šalių. 2004 m. DJ Endis persikėlė į sostinę, taip užbaigdamas „Vinylsoundsgood“ Panevėžio etapą.

„JUNGTINIAI DJ EMIRATAI“, bendradarbiaudami su kauniečiais „Atari“ (Ignu i.v., Kasčiu Torrau ir DJ Donatello), rengė vakarėlius naktiniame klube „Egiveloje“, į kuriuos buvo kviečiamos Lietuvos ir užsienio žvaigždės – kiekvieną vasaros trečiadienį čia susirinkdavo nuo 600 iki 1200 reiverių. Bene svarbiausi to laiko vakarėliai įvyko už pulto stovint žvaigždėms iš Anglijos – apie 2003 m. čia atvyko Lexicon Avenue, Barry Gilbey ir Omid16B.

Vienas iš pagrindinių iššūkių Panevėžiui šiuo laikotarpiu buvo vakarėlių auditorijos ugdymas: jei Vilnius, Kaunas, Klaipėda ir Šiauliai turėjo savo aukštąsias mokyklas, į kurias suplaukdavo jaunimas iš visos Lietuvos, Panevėžys tokios prabangos neturėjo. Todėl Panevėžio didžėjai visuomet labai rimtai žvelgė į moksleivių diskotekas ir moksleivių muzikinio skonio ugdymą, kadangi būtent Panevėžyje užaugę žmonės sudarydavo pagrindinę miesto vakarėlių auditoriją. Dalis šių moksleivių galiausiai tapo elektroninės muzikos scenos žvaigždėmis – Manfredas, Leon Somov, S13, Patricia Kokett, Mario Moretti. Kiti galiausiai sudarė kritinę šokėjų masę, kuri leido pasikviesti į Panevėžį pasaulines žvaigždes.

Šiauliai

Mažesnius Lietuvos miestus - Šiaulius, Panevėžį, Marijampolę sieja tai, kad pirmieji reivai prasidėjo mišrią muziką grojančiuose klubuose; ir visgi klubai kiekviename mieste buvo gerokai skirtingi. Šiauliuose įkurtas „MAX Dance Paradise“ (1994-2010), iki savo gyvavimo pabaigos labiausiai buvo siejamas su populiariąja muzika, nors jame grota ir džiazas, rokas ir elektroninė muzika. „MAX Dance Paradise“ 1994 m. atidarė keturių žmonių komanda: Šiaulietis Laimontas „Lainius“ Dinius (buvęs grupės „Rondo“ atlikėjas ir dainų kūrėjas, sovietimečiu dirbęs diskžokėjumi) klube buvo atsakingas už muzikinę programą. Jo bičiuliai vokiečiai, iš Zūlio (Suhl) miestelio Tiuringijoje (buvusioje DDR) kilę vokiečiai Berndtas Güntheris, Bertrandas Klossas ir Heiko Schülleris, rūpinosi klubo dizainu, garso technika ir virtuve. 1994 m. tai buvo itin profesionaliai įrengtas naktinis klubas Lietuvoje; 1996 m. klubo atšaka atidaryta Vilniuje, Justiniškėse, tačiau čia teišgyveno dvejetą metų. Šiaulių elektroninės muzikos scenai „MAX Dance Paradise“ buvo svarbi kaip kasmetinius Didžėjų festivalius iki 1999 m. rengusi organizacija. Šių festivalių organizatoriai buvo televizijoje dirbęs, muzikinius videoklipus kūręs Remigijus Ruokis, Dviračio šou žvaigždė, iš Šiaulių kilęs Darius Balčiūnas „Pilypukas“ ir jaunesnei kartai priklausantis DJ Porky (Remigijus Porakis). Didžėjų festivaliai apimdavo įvairiausią muziką, įskaitant džiazą, hiphopą ir pop muziką, jų metu tik viena diena būdavo skiriama elektroninę šokių muziką grojantiems didžėjams, tokiems kaip DJ Saga, DJ Dūnia, Rimas Šapauskas ir kitiems.

Alternatyvių reivų istorija prasideda su po Arklidėmis pramintu klubu (ofic. - „Studentų svetainė“) rūsyje įsikūrusiame Sklepe. Čia jau grojo didžėjai Šeškus V (Vaidas Zigmantas), Šeškus D (Dalius

Kievišas) ir DJ Vidis (Vidmantas Čepkauskas), tačiau elektroninė šokių muzika čia buvo viena iš daugelio alternatyvios grotos muzikos - taip pat grotas repas ir kita muzika. Apie 1996 m. jau minėti elektroninės muzikos didžėjai sukūrė klubą "Provincija" ir persikraustė į Šeškine praminta kavinę "Studentų kampas", kur elektronei muzikai teko jau didesnė porcija laiko. Tam, kad įeitum į vakarėlį, turėjai būti klubo "Provincija" narys (kaip ir Panevėžyje, sukurta vengiant muštynės inicijuojančių asmenų), galima buvo balsuoti už labiausiai patinkančią muziką iš sąrašo.

Svarbu pastebėti, kad Šiauliuose elektroninės šokių muzikos scena vystėsi keletu aspektų specifiniame kontekste. Visų pirma, dar iki el. muzikos atėjimo, Šiauliai garsėjo stipria muzikine scena, pagimdžiusia tokias žvaigždes kaip BIX arba Saulę ir Žuvis. Kita vertus, Šiauliai buvo mažiausias Lietuvos miestas, turintis savo universitetą. Universitete buvo dėstomi menai, mieste buvo aktyvi Šiaulių dailės galerija. Todėl naujieji procesai, visų pirma, apeliuoja į ypatingą meninę kokybę - pavyzdžiui, Šiauliuose atsiranda antra svarbiausia po "Exem" muzikos grupė "Plasma", kuri ne tik kūrė tuomet progresyvią elektroninę šokių muziką, bet ir kartu su VJ Doleriux (Tomu Andrijausku) sukūrė ypatingos vizualinės kokybės klipą savo kūriniui "Humanoid" (1997 m.). Taip pat Šeškinėje įsikūrusios "Provincijos" plakatai, kurti didžėjaus Šeškaus V, visos Lietuvos vakarėlių kontekste išsiskiria kaip originalūs koliažai, atskiri meno kūriniai atsiradę dar iki kompiuteriu kuriamo grafinio dizaino.

Virginjaus Kinčinaičio vadovaujama Šiaulių dailės galerija tapo itin svarbiu veikėju Šiaulių el. muzikos scenoje pirmaisiais XXI a. metais per pažintį su DJ d9vyni (Rimvydu Bartkum) ir DJ Maniaxu (Paulium Makarevičium). Šie didžėjai apie 2000 m. pradėjo pastoviai rengti naujos kartos DJ vakarėlius, kuriuose elektroninė šokių muzika tapo gurmanišku atskiru fenomenu, jau nebesidalinančiu erdvės su rokeriais ar reperiais. Šiaulių dailės galerijoje šie vakarėliai dažnai vykdavo įvairių festivalių, tokių kaip medijų meno festivalis „Enter“ ir šiuolaikinio meno festivalis „Virus“, kontekste. Šie festivaliai propagavo tiek skaitmenines technologijas, tiek tarpdiscipliniškumą, todėl festivalių ir vakarėlių susijungimas buvo visiškai organiškasis. Natūraliai, svarbi šių vakarėlių dalis buvo vidžėjavimas - tuo užsiėmė DJ Doleriux (Tomas Andrijauskas), Arnas Pal (Arnas Palubinskas), VJ Puka (Paulius Arlauskas) ir pats Virginijus Kinčinitis.

Vis dėlto DJ d9vyni ir DJ Maniax toli gražu neapsiribojo vakarėliais Šiaulių dailės galerijoje. Jų veikla prasidėjo DJ d9vyni įkūrus trumpai gyvusį klubą "Utopija" fabrike "Elnias" 2000 m. Šia prasme siekta atsižvelgti į JAV ir Europoje paplitusią madą rengti vakarėlius senuose fabrikuose. Tačiau dėl susiklosčiusių aplinkybių klubą teko uždaryti ir taip atsirado keliaujantys DJ d9vyni ir DJ Maniax vakarėliai, kurie vyko įvairiausiose vietose - pirmasis vakarėlis vyko Šiaulių viešbučio pirtyje, kiti - viešbučio „Vaivorykštė“ baseine, menininkų mekoje kavinėje „Alita“, baldų fabriko „Venta“ katilinėje, Valstybinio Šiaulių dramos teatro kavinėje, Šiaulių filharmonijoje ir kitur. Prie DJ d9evyni

ir DJ Maniax prisijungus garso aparatūros platintojo „Roland“ atstovui Šiauliuose Audriui Sruogiui-Mobiui, 2000 m. gimė „Techno Pavasaris“ Šiaulių kultūros centre. Jį rengiant bendradarbiauta su latviais - į jį pavyko pasikviesti latvių legendą Janį Krauklį, kuris atsivežė to meto Latvijos populiariausius didžėjus.

7. Naktiniai klubai

XXI a. pradžia Lietuvoje žymėjo perėjimą nuo paskirų vakarėlių ir reivų kultūros prie susiformavusios klubinės scenos. Naktinis gyvenimas įgijo struktūrą, o miestų žemėlapyje atsirado erdvės, kurios ne tik talpino šokius iki ryto, bet ir formavo estetiką, subkultūras, netgi miesto identitetą.

Vilniuje sceną formavo trys ikoniniai klubai, kiekvienas su savita koncepcija. Prestižinis „Gravity“, įsikūręs buvusioje atominėje slėptuvėje Gedimino prospekte, tapo profesionalios elektroninės muzikos pradininku. Atidarytas 2001 m., jis veikė pagal europinius standartus: turėjo aukščiausio lygio garso sistemą, tarptautinių žvaigždžių programą (čia grojo Jeff Mills, Richie Hawtin, John Digweed, James Zabiela), o kartu ir griežtą įėjimo politiką, kuri formavo klubo prestižą. Programos vadovu dirbo Saulius Makaulius, vadyboje dalyvavo Mindaugas ir Rick, o finansavimas buvo paremtas bilietų ekonomika, baro bei restorano „G-Lounge“ pajamomis. Gravity atspindėjo sostinės komercinę ambiciją – tai buvo klubas, kuris rodė, kad Lietuva gali lygiuotis į Berlyną ar Londoną.

Tuo tarpu meninis „Intro“, įkurtas Vygando (Vėgo) Šimbelio buvusioje laikraščio „Tiesa“ spaustuvėje, veikė kaip daugiafunkcinis kultūros centras. Architektūrą, interjerą ir dizainą kūrė komanda: Šimbelis, architektas Modestas Šipila ir menininkas Valdas Ozarinskas (Ozė), prie vizualinių sprendimų prisidėjo „Render“. „Intro“ jungė dieną veikiančią kavinę, parodas, performansus ir įvairiausių stilių muzikos vakarėlius. Pirmasis festivalis „Never Skip Intro“ 2001 m. rudenį tapo lūžio tašku – tai buvo pirmasis reivas Lietuvoje, apie kurį pranešė BNS, o dalyvių skaičius viršijo tūkstantį. Vėliau „Intro“ įsitvirtino kaip unikalus reiškinys, kur grojo „Faze Action“, latvis Nikotin, lietuvių Diskomafija, Bodegas, Happyendless, Partyzanai. Čia gimė pirmieji VJ eksperimentai, instaliacijos ir spontaniški performansai, todėl klubas tapo modernios Vilniaus kultūros laboratorija.

Trečiasis Vilniaus poliūs buvo radikalesnis - jo vienas iš žymiausių pavyzdžių buvo „Vault“ klubas, įsikūręs Markučiuose, buvusioje sovietinėje slėptuvėje. Jo kūrėjai – XRay, BlackBox ir Mantas – surado, išsinuomavo iš Vilniaus miesto savivaldybės bet ir išvalė nuo galybės šiukšlių ir fiziškai įrengė erdvę. Vault tapo sunkesnės elektronikos (techno, drum'n'bass, hardcore) epicentru, kuriame autentišką pagrindžio patirtį lydėjo ir anarchiškas bendruomeniškumas. Čia grojo tiek vietiniai, tiek užsienio atlikėjai, o pati erdvė formavo pagrindžio aurą, nepanašią į jokią kitą klubą.

Be šių trijų, sostinėje veikė ir kitos komercinės erdvės: „Mulen Ružas“, vėliau klubai „Helios“, „Stereo45“, „Woo“ ir kt.

Kaune klubinė scena ėmė formuotis dar prieš 2000-uosius. Legendinė „Nirvana“, vėliau atsinaujinusi kaip „Exit“, tapo ne tik Kauno, bet ir visos šalies naktinio gyvenimo epicentru. Exit grojo tarptautinės žvaigždės – Deep Dish, Hernán Cattáneo, Paul Oakenfold – ir savo mastu varžėsi su Vilniaus Gravity. Be Exit, Kaune veikė „Siena“, „Terra X“, įspūdingu interjeru garsėjęs „City Metro“. Kiekvienas jų telkė skirtingas auditorijas – nuo house ir trance gerbėjų iki drum’n’bass scenos

Klaipėdoje susiformavo savitas naktinis gyvenimas. Šokių muzikos klubai, tokie kaip Portenkė, Nova, Indigo, Dada, Global (kuris atsirado Dada klubo vietoje ir 2009 m. pateko tarp geriausių pasaulio klubų) pakeitė anksčiau vyravusį bohemišką klaipėdos elektroninės muzikos veidą į profesionalėjantį. Didelį vaidmenį Klaipėdos klubiniame gyvenime suvaidino daugkartinis DJ čempionatų nugalėtojas DJ Mindaugėlis (Mindaugo Bačiliūnas).

Be klubų, svarbų vaidmenį atliko kolektyvai, kurie veikė mobiliai, be vienos nuolatinės erdvės, bet kūrė ištisas bendruomenes. Tai „Diskomafija“, „Ryralio“, „Minimal Mondays“, „Boogaloo“, „Arbatos mėgėjų klubas“, vėliau „Techstylism“, „Partyzanai“.

Išvados

Lietuvoje, lyginant su Latvija, pirmieji reivo pėdsakai randami bent penkeriais metais vėliau. Tokiais galima būtų laikyti 1992 m. Martyno Tylos ir Dovydo Bluvšteino atvežtą Olandijos didžėjų DJ Ratski ir DJ Rocket Martin surengtą vakarėlį Dainavos restorane Vilniuje ir tų pačių metų techno kūrinių su videoklipu „Dancebergis“, kurį kartu su su JAV lietuviu Jonu Dainium Beržanskiu įrašė Lietuvos roko žvaigždė Andrius Mamontovas.

1993-1994 m. ši kultūra įsisuka po visą Lietuvą - Vilniuje atsidaro Eldorado, Klaipėdoje - Prieklauka, Kaune - Pakalnė, o Šiauliuose, Panevėžyje ir Marijampolėje elektroninė šokių pasigirsta įvairiose tiek undergroundinėse, tiek populiariose vietose kaip Panevėžio kultūros namai „Ekranas“, Šiaulių naktiniame klube „Max Dance Paradise“ ir Marijampolės alternatyviame klube „Parnasas“. Kultūra plėtojasi milžinišku greičiu ir jau už keleto metų Lietuva yra pilna didžėjų ir šokėjų, kurie jau pradeda skaidytis pagal savo mėgstamą muziką - *house*, *techno*, *drum’n’bass*, *hardcore* ir kitus stilius. Muzikiniai įrašai sklinda įvairiausiais būdais – tiek atsivežant brangius originalus iš užsienio ar perkant juos „Bombos“ ar „Matistos“ parduotuvėse, tiek perkant nelegalius kasetes ir kompaktinius diskus kioskeluose, turgeliuose ir „įrašų studijose“, tokiose kaip „Zaraza“. Po truputį keičiasi techninės galimybės - rusišką ir „pasidaryk pats“ aparatūrą keičia iš Vakarų perkama profesionali aparatūra.

Atsiranda pirmosios muzikinės grupės, tokios kaip Klaipėdoje užgimę “Exem” arba Šiauliuose susikūrę “Plasma”. Apie elektroninę muziką rašo žurnalai „Auis“ ir „Ore“. Deja, socialiniame kontekste vis dar gajus pasiskirstymas lytimis - iki pat XXI a. bene vienintelė didžėja moteris buvo DJ A (Ana Maslenikovas, One Ear Stereo), merginoms dažniausiai suteikiant Go-Go šokėjų rolę.

Apie 2000 m., internetui tampant prieinamu resursu bei atsiveriant sienoms su Vakarais, scena tampa vis labiau profesionali ir nenusileidžia Vakarų vakarėlių kultūrai. Atsiranda tokie klubai kaip Gravity, Vault , Intro (Vilnius), Nirvana, vėliau pakeitęs pavadinimą į Exit (Kaunas), itin žinomi atlikėjai kviečiami netgi į mažesnius miestus kaip Panevėžys (Lexicon Avenue, Omid16B ir kiti). Didžėjams pradeda “akomponuoti” vidžėjai ir vidžėjos. Atsiranda pirmieji oficialiai skelbiami festivaliai atvirame ore: Ragana (2001-2002), Telekinesis (2001-2008), Shambala, vėliau pakeitusi pavadinimą į Yaga Gathering (nuo 2003), Tundra (2004-2016). 2004 m. Lietuva jau yra pasiruošusi tapti Europos Sąjungos nare ne tik politiniu, bet ir reivo vakarėlių kultūros lygmeniu - ši scena jau yra tapusi tiršta ir įvairi, apimanti tiek profesionalius klubus, tiek su menininkais kuriamais *artsy* vakarėlius, undergroundinius renginius ir festivalius atvirame ore; apimanti įvairiausią muzikinį skonį.